

15-Mart, 2026-yil

**YOSH FUTBOLCHILARNI SARALAB OLISHNING ZAMONAVIY
TAMOYILLARI VA METODIK ASOSLARI**

Berdiyev Sherzod Ochilovich

Sarbo'n universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi dotsenti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yosh futbolchilarni saralab olishning ko‘p bosqichli tizimi, seleksiya jarayonida e‘tibor qaratilishi lozim bo‘lgan genetik va psixofiziologik omillar hamda zamonaviy futbol talablari tahlil qilingan.*

Kalit so‘zlar: *Futbol, seleksiya, iqtidor, jismoniy tayyorgarlik, taktik tafakkur, yosh sportchilar.*

Abstract: *This article analyzes the multi-stage system of selecting young football players, the genetic and psychophysiological factors that should be considered in the selection process, and the requirements of modern football.*

Keywords: *Football, selection, talent, physical training, tactical thinking, young athletes.*

KIRISH

Yoshlarni futbolga saralab olish (seleksiya) - bu nafaqat sport natijalarini, balki mamlakat futbolining kelajagini belgilab beruvchi strategik jarayondir. Futbolda yuqori natijalarga erishish ko‘p jihatdan iqtidorli bolalarni barvaqt aniqlash va ularni to‘g‘ri yo‘naltirishga bog‘liq. Seleksiya - bu shunchaki jismoniy baquvvat bolani tanlash emas, balki kelajakda professional darajaga chiqa oladigan potentsialni ko‘ra bilish san‘atidir. Bugungi kunda futbol "tezlashgani" va intellektual o‘yinga aylangani sababli, saralash mezonlari ham tubdan o‘zgardi.

Tadqiqotning maqsadi. Yoshlarni futbol sport turiga saralab olishning ilmiy asoslangan mezonlarini ishlab chiqish va seleksiya jarayonida xatoliklarni kamaytirish usullarini ko‘rsatib berish.

Saralab olishning asosiy bosqichlari

Futbolchilarni tayyorlash tizimida seleksiya odatda uch bosqichda amalga oshiriladi:

Dastlabki saralash (7-9 yosh): Bu bosqichda bolaning harakat faolligi, chaqqonligi va o‘yinga bo‘lgan qiziqishi baholanadi.

Chuqurlashtirilgan saralash (10-12 yosh): Bolaning texnik elementlarni o‘zlashtirish tezligi, koordinatsiyasi va maydonni ko‘rish qobiliyati tekshiriladi.

Ixtisoslashtirilgan saralash (13-15 yosh): Sportchining taktik tafakkuri, jismoniy chidamliligi va stressga chidamlilik darajasi tahlil qilinadi.

Seleksiya mezonlari

Muvaffaqiyatli saralash uchun quyidagi ko‘rsatkichlar majmuaviy ravishda baholanishi lozim:

15-Mart, 2026-yil

Antropometrik ko‘rsatkichlar: Bo‘y, vazn va skelet tuzilishining futbolga mosligi (otanasining bo‘yiga qarab bashorat qilish ham qo‘llaniladi).

Jismoniy sifatlar: Tezkorlik (30 metrga yugurish), portlovchi kuch va harakat koordinatsiyasi.

Psixofiziologik omillar: Reaksiya tezligi, diqqatni taqsimlash, irodaviy sifatlar va yetakchilik qobiliyati.

Texnik mahorat: To‘p bilan muomala qilish, pas berish aniqligi va zarba kuchi.

Tadqiqot metodlari

Maqolani tayyorlashda quyidagi metodlardan foydalanildi:

Xorijiy futbol akademiyalari (masalan, "Paxtakor", "Bunyodkor" yoki Yevropa klublari) tajribasini qiyosiy tahlil qilish.

Pedagogik testlash va nazorat mashqlari natijalarini o‘rganish.

Yosh futbolchilarning biologik yoshi va pasport yoshi o‘rtasidagi farqni aniqlash (Biological vs Chronological age).

Xulosa va amaliy tavsiyalar

Yoshlarni futbolga saralashda faqat bugungi kundagi jismoniy ustunlikka (erta rivojlangan bolalarga) tayanib qolmaslik kerak. Ko‘pincha "kech rivojlanayotgan" (late bloomers) bolalarda texnik va intellektual salohiyat yuqori bo‘ladi.

Tavsiyalar:

Seleksiya jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni (video-tahlil, GPS sensorlar) jalb etish.

Bolalarning psixologik portretini yaratish.

Hududiy seleksiya markazlari faoliyatini kuchaytirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Рафалов М.М Разговор о футбольных правилах. Москва.1999
2. Нуримов Р.И. Техничко-тактическая и физическая подготовка квалифицированных футболистов. Учебное пособие. Ташкент, 2001.
3. Нуримов З.Р. Совершенствование групповых тактических действий футболистов. Учебное пособие. Ташкент, 2005.
4. Dushabayev D.Sh. Futbol.-T.: “Fan va texnologiya”, 2019, 148 bet.